

IRODALOMTÖRTÉNET

AZ ÁRKÁDIA-PER

Jelenetek egy elképzelt beszélgetésből

Bagoly Barbara - 9. D, Kulcsár Panna - 9. B

**Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma és
Általános Iskolája**

mentorok: Lippai Kata - a Debreceni Egyetem hallgatója

Dr. Kovács Szilvia - magyartanár, DEKLGYGÁI

Az Árkádia-per

Az Árkádia-per Csokonai Vitéz Mihály halála után kezdődött. 1805 februárjában konfliktus alakult ki Kazinczy Ferenc és Fazekas Mihály, valamint a debreceniek között Csokonai emlékének megőrzéséről. Kazinczy a nyugatiasabb stílust, még Fazekas és a debreceniek Csokonai saját stílusát részesítették előnyben. 1806 augusztusában Kazinczy nyilvánosan javaslatot tett Csokonai sírfeliratára, ezzel kirobbantva a vitát. A javaslat: “Et in Arcadia ego”, azaz “Árkádiában éltem én is”. Az Árkádia szót az érintettek különbözően értelmezték. Kazinczy a gondtalan költői világot értette rajta, még a debreceniek marhalegelőt. Kiss Imre hevesen reagált a javaslatra a debreceniek felháborodását tolmácsolva. Szerintük Kazinczy orvgyilkos döfést akart adni Debrecennek, hogy marhalegelőnek és szamaraknak nevezte a várost és az ott élőket. Kazinczy magánlevelekben próbálta tisztázni a szó jelentését Nicolas Poussin festményére hivatkozva. Az ő értelmezése szerint Árkádia a művészi szép szféráját jelenti. Tehát azzal próbálta elsimítani a félreértést, hogy kiemelte a szót a hétköznapi, szótári jelentésből és a klasszicista művészet kontextusába helyezte. Fazekas 1806 novemberében válaszolt a Debrecen Védelme cikkel, melyben egyetértett Kiss Imre meglátásaival, és egy bizonyos “Sonkeszt” és egy más “Örjöntet” emlegetett. 1807-ben Kazinczy válaszolt Fazekasnak, próbálva megtartani pozícióját a vitában. Úgy vélte, Fazekas egyfajta hipochonder állapotban magyarázhatta félre a sírfeliratot, nem lett volna szabad ilyen indulatosan reagálnia. Védekezésül elismeréssel nyilatkozott Fazekas botanikai munkásságáról, Diószegi és Fazekas fűvészkönyvéről, melyet korábban is dicsérettel illetett.

1807 végére elcsendesedett a nyílt ellenségeskedés, de a nyelvújítók és a konzervatívabbak között megmaradt a feszültség.

Az Árkádia körüli értelmezési különbségekből fakadó vita a magyar irodalomtörténet egyik meghatározó emléke maradt.

AZ IRODALMI VITA ÉRINTETTJEI

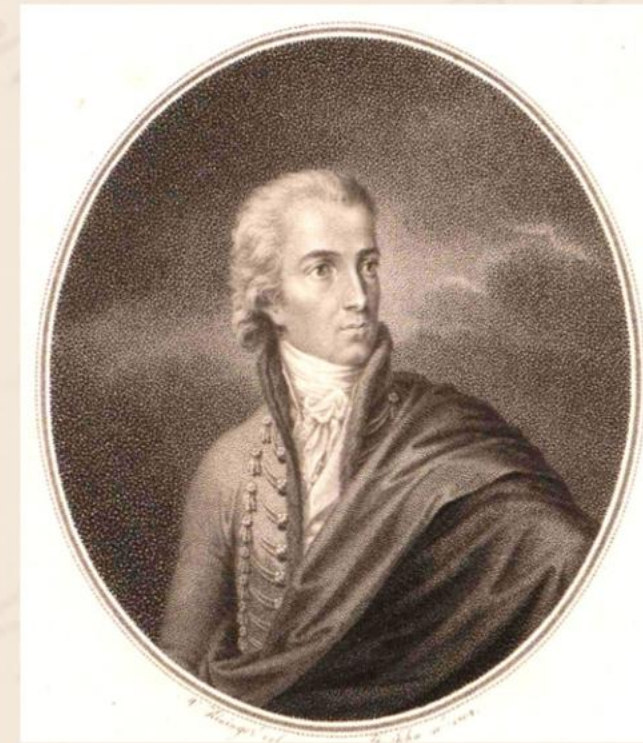
CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY

1773-1805.

FAZEKAS MIHÁLY

1766-1828.

KAZINCZY FERENC

1759-1831.

KISS IMRE

1775-1831.

FAZEKAS MIHÁLY EMLÉKEZETE

A grafikát készítette: Kulcsár Panna
Debreceni Egyetem
Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma
és Általános Iskolája

01

KAZINCZY NÉZETEI

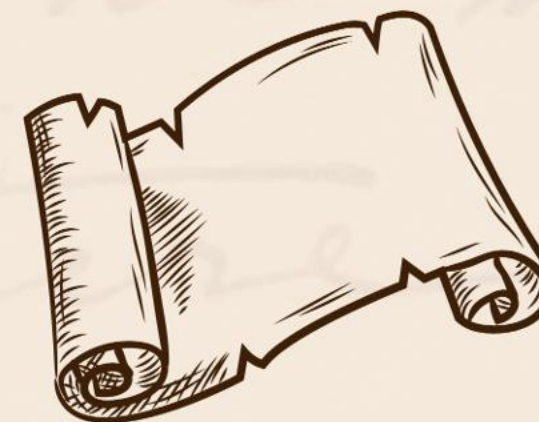
Rendkívüli, országos jelentőségű kultuszt kívánt teremteni; felemelte volna a költőt az irodalmi halhatatlanságba.

02

FAZEKAS ÉS DEBRECEN NÉZETEI

Fontosnak tartották Csokonai tiszteletét, de inkább a helyi közösséghez kötődő emlékezést képviseltek.

NÉZETKÜLÖNBSÉGEK

A SÍREMLÉK JELLEGE

- Kazinczy: klasszicista, szimbolikus emlékművet tervezett „Árkádiában éltem én is” felirattal, amely esztétikai és kultikus jelentést hordozott
- Debrecen: elutasították a feliratot

CSOKONAI EMLÉKÉNEK MEGŐRZÉSE

- Kazinczy: rendkívüli, országos jelentőségű kultuszt kívánt teremteni
- Debrecen: fontosnak tartották Csokonai tiszteletét, de inkább a helyi közösséghez kötődő emlékezést képviseltek

ALAPVETŐ VILÁGNÉZETI KÜLÖNBSÉGEK

Kazinczy: Esztétikai, kultikus, nemzeti reprezentáció

Debrecen: Közösségi, helyi identitás

JELENETEK EGY VITA ÉLETÉBŐL

SZEREPLŐK

01 Kazinczy Ferenc

02 Fazekas Mihály

03 Kiss Imre

„Ma az Árkádia-pör a témánk. A konfliktus
levelezésekben és nyilvános lapokban
zajlott, de sok irat hiányzik.
Megpróbálhatjuk hát elképzelni,
és talán megtörténhetett volna így is...”

A SÉRTÉS.

Mily különös, hogy a baráti kegyelemből is támadás sarjad. Én emléket kívántam emelni... S íme, Debrecen úgy fogadja, mintha sértést küldtem volna.

Belép Fazekas.

ÁRKÁDIA VAGY PUSZTA SÍRHALOM?

Fazekas uram! Ön is azok közé áll, kik az „Árkádia” szót botránynak tekintik? Hiszen ama felirat nemesebb magaslatra emelné Csokonait, mint a puszta sírhalom.

Nemesebb?
Vagy idegenebb?
Debrecen nem a Múzsák ligetében gyászolta... Mi barátot temettünk.

POÉTA ÉS PÉLDAKÉP.

Ki volt ő számunkra?
Nem pusztán poéta.
Barát. Ember.

S éppen ezért több is annál. A költő nem maradhat csupán helyi emlék.

AZ UTÓKOR KÉRDÉSEI.

De ki alkotja a példaképet?
A gyászoló barát?
A nyelvújító?
A kritikus?

Vagy maga az utókor?

AZ ANTIK PÉLDA

De a költő több, mint emberi maradvány!
A maradandóságé. Ha emléket állítunk, annak
nyelve sem lehet közönséges. Az antik példa
tanít bennünket nagyságra.

FÉLREÉRTÉS ÉS INDULAT

(Kazinczy indulatosan feláll.)

Önök rendre félreértetek!
Midőn Csokonai „mizantrópiájáról”
és „cynismusáról” szóltam, nem
gyaláztam, hanem jellemeztem.
Nagyobb léptékben kívántam
láttatni.

Ám a gyászoló fül nem filozófiai
rendszer szerint hall.

A GYÁSZOLÓ SZÍV

A barát szívét nem
vigasztalja Rousseau neve.

ÉRTELEM ÉS ALÁZAT

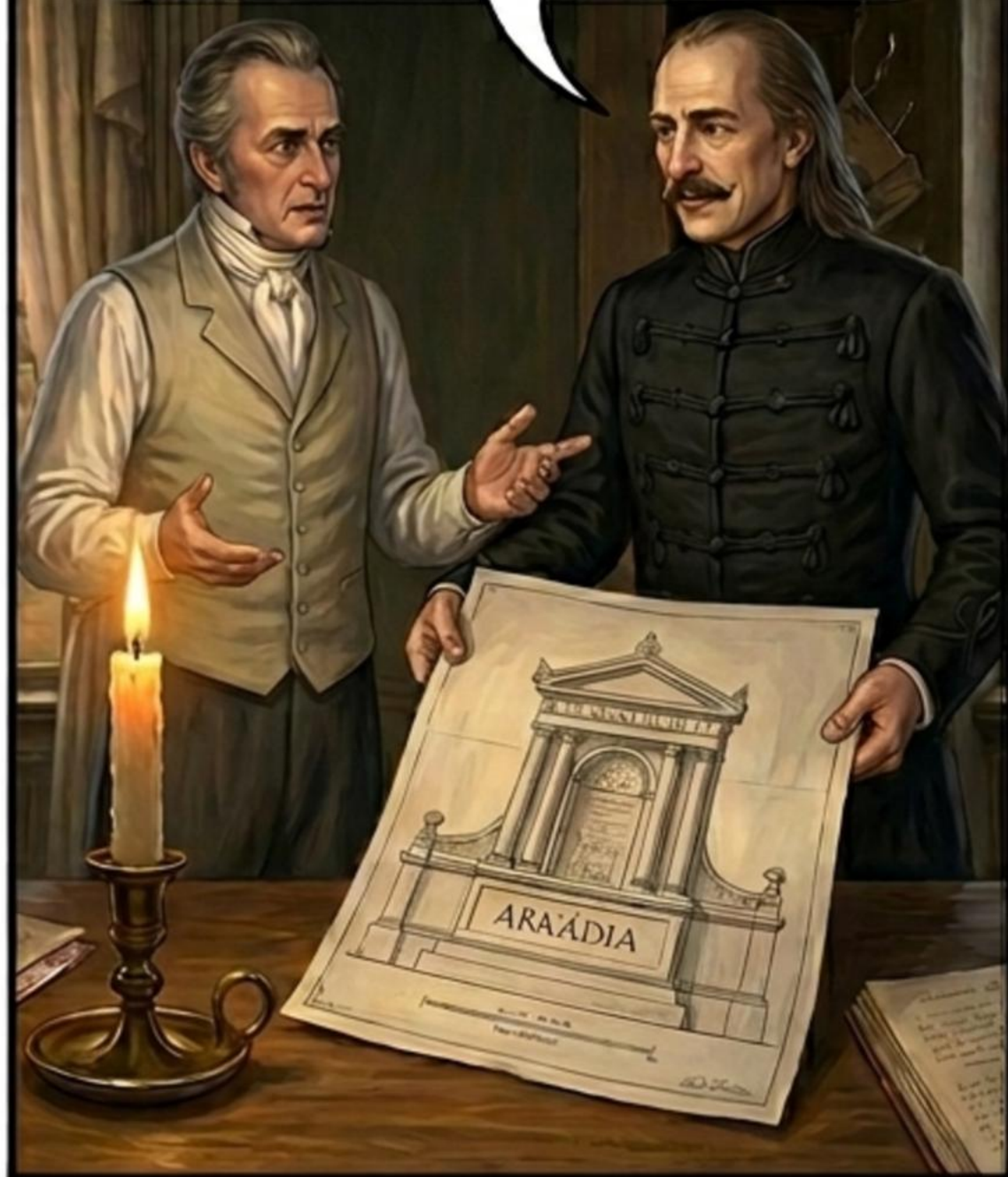
Talán a seb is kíván
értelmet.

S talán az értelem
is kíván alázatot.

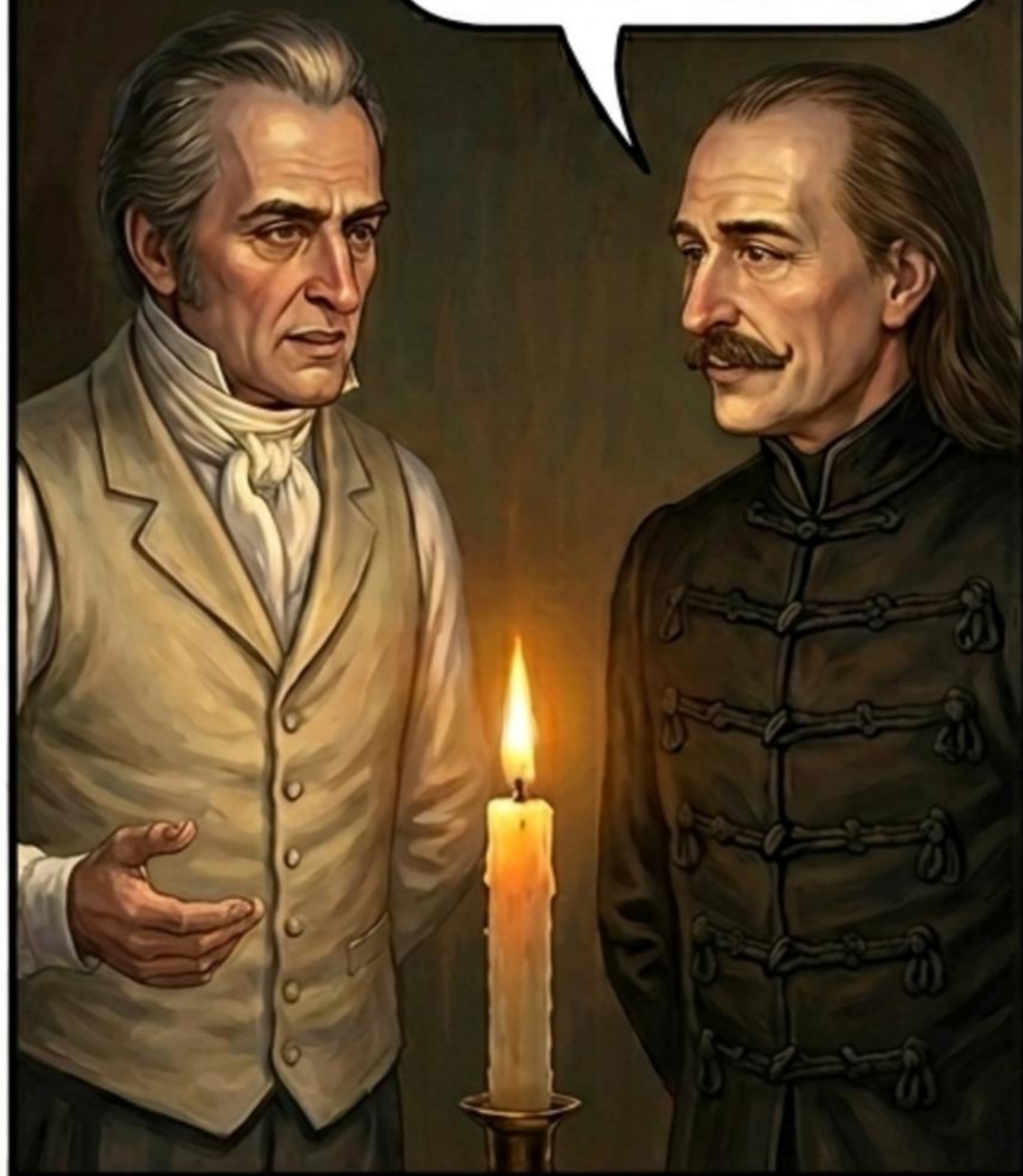
(Fazekas kezébe veszi a sírkő tervét.)

Nézze, nem az emlékmű ellen szólok. Hanem azért, hogy Csokonai ne váljék pusztá jellé az ön nyelvharcában. Ne csak példázat hanem önmaga maradjon.

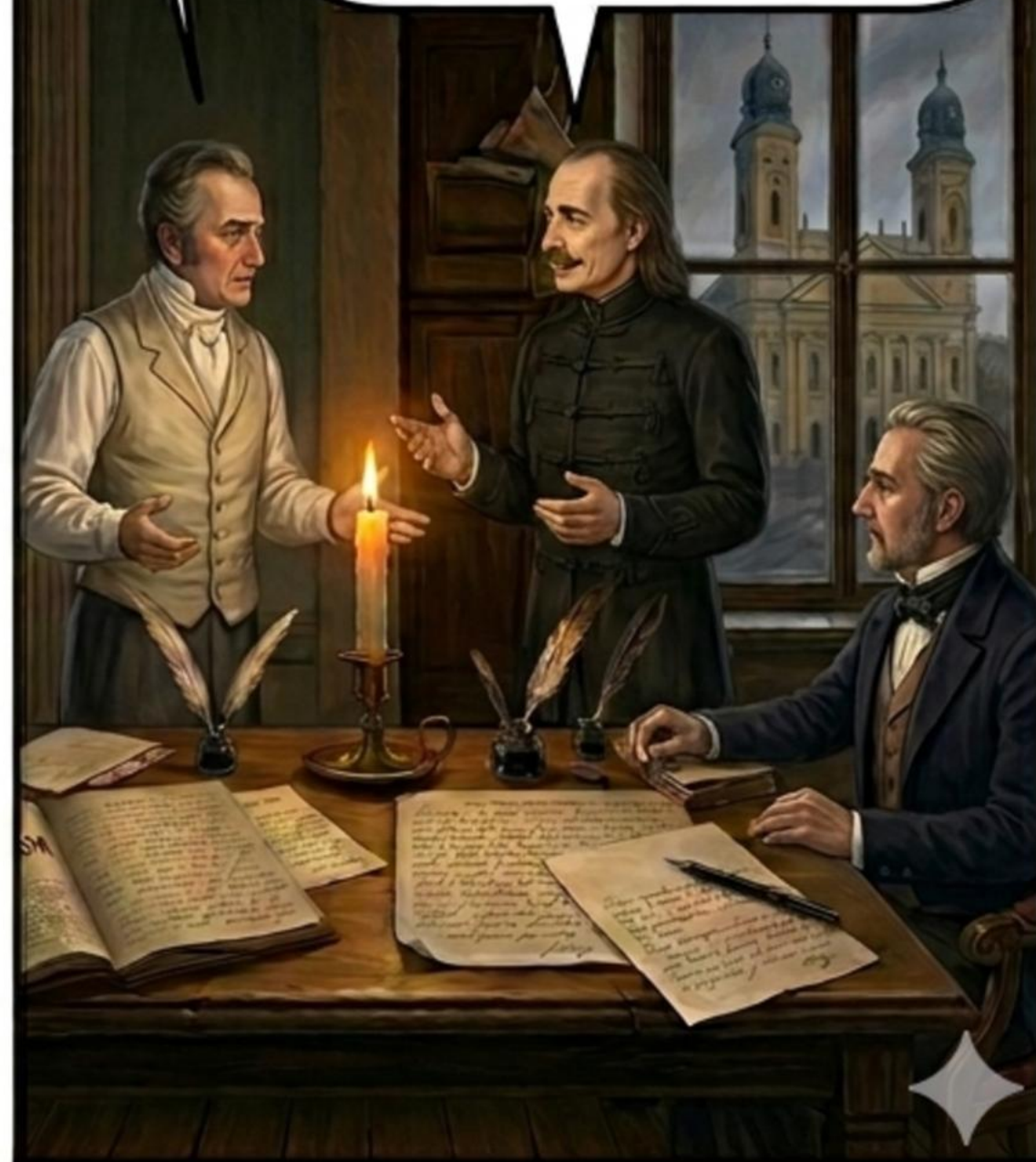
Ön szerint hát mit őrizzünk meg belőle?

Azt, hogy egyszerre volt zseni és esendő Magyar és egyetemes. Debrecené is.

Tehát nem Árkádia ellen beszél, hanem a kizárólagosság ellen.

Úgy van. S talán a per sem a sírkőről szól igazán, hanem arról, ki mondhatja meg, miként emlékezzünk.

AZ ELISMERT HIBA

(Kazinczy lassan bólint.)

Lehet... hogy a szó,
mely hidat akart
verni, falat emelt.

FELTES VAGY HARAG

És lehet, hogy a mi haragunk
is inkább a féltésből fakadt,
mint az értetlenségből.

HALADÁS ÉS EREDET

Mégis, Fazekas uram,
a magyar irodalomnak
haladnia kell.

Haladjon.
De úgy, hogy
közben ne feledje,
honnan indult.

(Mindketten
Csokonai kézira-
taira néznek.)

A KÖLTŐ UTÓÉLETE

Talán ő maga
nevetne rajtunk.

Vagy verset
írna belőlünk.

ÉGY ELVESZETT KÉZIRAT ...

... and these women ...
... when they are ...
... If you didn't find it ...
... something is wrong ...
... strengthen the roof ...
... that covered Ar ...
... tresses. Any ...
... was alv ...
... c an

EBBEN A KÖNYVTÁRBAN ŐRZIK
AZOKAT A HIÁNYZÓ ÉS
ELVESZETTNEK HITT IRATOKAT,
AMELYEK DÖNTŐ BIZONYÍTÉKKAL
SZOLGÁLHATTAK VOLNA AZ
ÁRKÁDIA-PER SORÁT MEGPECSÉTELŐ
NARRATÍVÁNK SZÁMÁRA.

DAL JÓ BARÁTIMHOZ

EGY CSOKONAI-VERS EMLÉKÉRE ...

Jó Fazekas, Ferenc bátyám,
Imre bátyám, hű komám!
Érted halok, érted élek,
Száz perért el nem cseréllek.

Édes a ti danolástok,
Fazekas a hű pajtásom!
Kiss Imre a reménységem,
Bús szívemnek, szegénykének.

Ha bánatim közlöm velük,
Bús lelkemre rögtön fény ül;
Ha Kazinczy fennen mordul,
Fazekas a borhoz fordul.

Mikor hideg szelek vagynak,
Elveszik mérgét a fagynak;
S ha Kazinczy gőgje lankaszt,
Kiss Imre megcáfolja azt.

De jaj, engem ide-tova
Elvisz a Szent Mihály lova,
Ferenc s Misi pöröl végre,
Debrecen nagy örömére.

Jó barátok, hű kebelnek
Emlékére csak pereltek,
Kazinczy örködjék síromnál,
Fazekas álljon homlokomnál:

Útas, köszönj rám egy pint bort:
Itt látsz nyúgodni egy jámbort,
Kit Kazinczy tollal sértett,
De Fazekas mellé lépett.

BARÁTI DAL

FAZEKASHOZ, KAZINCZYHOZ ÉS KISS IMRÉHEZ

Drága társaim, jó barátim,
Lantom mellett víg komáim!
Értetek zeng pohár s ének,
Száz udvarnál többet értek.

Széphalomnak díszes ormán
Nyelvünk őre ül mogorván,
Ám ha kedve szárnyra kél ott,
Ürit reánk is egy pint bort.

Debrecenben, hol kert s múzsa
Együtt nyílik, mint bor, rózsa,
Egyik füvet, más szót csiszol,
Harmadik jókedvet csihol.

S Kiss Imre, víg pajtásunk,
Kacagásban hű barátunk,
Úgy csap asztalt, úgy zeng nótát,
Hogy a bú is táncot rop rá.

Írják fel a bús fejfára:
Itt nyugszik a dalos nyája,
Kik barátság borvirági közt
Nevettek az élet kínjai közt.

Füvészkertnek bölcs gazdája,
Lúdas Matyi szent atyája,
Míg palackját csendre inti,
Bús szívünket borral hinti.

Óh, barátság! drága kincsünk,
Míg bor csillan, víg a szívünk;
S hogyha majd a végső óra
Hív a csendes számadóra:

EGY CSOKONAI-VERS EMLÉKÉRE ...

FORRÁSOK

- ***Előadások Fazekas Mihályról*** - Debreceni Egyetem Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet - Debreczeni Attila tanár úr előadásai
- **Bódi Katalin, *Gólyafészek és angolkert, Az Árkádia-per kontextusai Kazinczy Ferenc folyóirat-közleményeiben és levelezésében*, ItK, 2014/6., 802-831.**
- **Lakner Lajos, *Az Árkádia-pör fogságában, A debreceni Csokonai-kultusz*, Déri Múzeum, Debrecen, 2014.**
- **Csokonai Vitéz Mihály, *Szerелеmdal a tsikobőrös Kulatshoz*, in, *Csokonai Vitéz Mihály összes művei, Elektronikus kritikai kiadás*, szerk. Debreczeni Attila, online elérhető itt: https://deba.unideb.hu/deba/csokonai_muvei/text.php?id=csokonai_vers_0837_k&hi=Szerелеmdal, megtekintés dátuma: 2026. 05. 05.**

A KÉPEK FORRÁSAI

- Fazekas Mihály portréja, online elérhető itt: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Verstar-verstar-otven-kolto-osszes-verse-2/fazekas-mihaly-42B8/>, letöltés dátuma: 2026. május 04.
- Csokonai Vitéz Mihály, Morelli gusztáv fametszete, online elérhető itt: https://hu.wikipedia.org/wiki/Csokonai_Vit%C3%A9z_Mih%C3%A1ly#/media/F%C3%A1jl:Csokonai_Morelli.jpg
- Kazinczy Ferenc portréja, online elérhető itt: https://hu.wikipedia.org/wiki/Kazinczy_Ferenc

**KÖSZÖNJÜK A
FIGYELMET!**

